

**HORDALAND,
SOGN OG FJORDANE
STATSADVOKATEMBETER**

KVALITETSUNDERSØKELSE

- INNDRAGNING

Innholdsfortegnelse

1	Overskrift.....	2
---	-----------------	---

1 Innledning

Riksadvokaten besluttet i brev av 27. september 2021 at statsadvokatene, som et ledd i fagledelsen, skulle gjennomføre en begrenset kvalitetsundersøkelse rettet mot inndragning i annet halvår 2022. I den forbindelse nedsatte Riksadvokaten en arbeidsgruppe som skulle vurdere hvordan en kvalitetsundersøkelse om inndragning best kunne gjennomføres.

Under gjennomføringen fant man en del mangler ved saksutvalget, spørsmålene og svaralternativene og Riksadvokaten besluttet av den grunn å utsette undersøkelsen.

Riksadvokaten har deretter gjennomgått undersøkelsen på nytt og besluttet at samtlige regionale statsadvokatembeter skulle gjennomføre undersøkelsen høsten 2023. Utarbeidelse av spørsmål og svaralternativer i undersøkelsen, samt utvalg av saker og tidsperiode er gjort av Riksadvokaten.

Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter gjennomførte undersøkelsen i uke 43. Gjennomgangen er foretatt av førstestatsadvokat Eirik Stolt-Nielsen og konstituert statsadvokat Sigurd Granli.

Under saksgjennomgangen var det løpende kontakt mellom statsadvokatene for å sikre en lik tilnærming til spørsmålene i undersøkelsen.

2 Hovedfunn

- Politiet straksetterforskning er gjennomgående god ved at penger og annet gods/verdisaker sikres og tas i beslag av patruljene der dette er aktuelt, selv om en ser enkeltsaker med unntak.
- I helerisaker, hvor det finnes verdigjenstander som antas fratatt fornærmede ved straffbar handling, gjøres det gjennomgående adekvate og forholdsmessige (målt opp mot verdien av det beslaglagte) etterforskningskritt for identifisering av fornærmede med tanke på inndragning/tilbakelevering. Tilbakelevering til gjerningspersonen fant sted i et par enkelt saker, hvor det beslaglagte fremsto å være av svært beskjeden verdi, og en finner ikke grunnlag for kritikk her.
- I enkelte narkotikasaker ble beslaglagte pengebeløp tilbakeleverte siktede. Det kunne vært etterforsket mer opp mot omsetning av narkotika og/eller heleri. (Kvantum narkotika og/eller pengebeløp har her vært for lave til at utvidet inndragning fremsto nærliggende.)
- Det er i hvitvaskingsaker hvor utbyttet er overført til utlandet ikke foretatt utenlandsetterforskning (rettsanmodning mv) med tanke på å spore opp utbyttet/gjerningspersoner som befinner seg i utlandet i noen av de gjennomgåtte sakene. De aktuelle sakene har rett nok isolert vurdert beskjedent oppklaringspotensiale, men det fremstår å være gjort lite for å undersøke om det er tilsvarende tilfeller i eget og andre politidistrikt, og om disse kan sees i sammenheng. Det ble funnet en sak ved gjennomgangen hvor siktede fikk tilbakelevert beslaglagt pengebeløp til tross for at denne ikke engang gjorde krav på pengene. Videre synes det å være et potensiale for økt bruk av inndragning i medhold av straffeloven § 6g i disse sakene.
- Det var i flere saker manglende notoritet rundt utkvittering/tilbakelevering av verdisaker og penger, f.eks. hvem som traff beslutningen og hvilken hjemmel som ligger til grunn for utleveringen (normalt straffeprosessloven § 214 og/eller samtykke). I ett tilfelle ble et beslag utlevert til hittegods til tross for at siktede ba om utlevering, uten at det var tilstrekkelig notoritet rundt dette.

3 Saksgjennomgang

3.1 Innledning

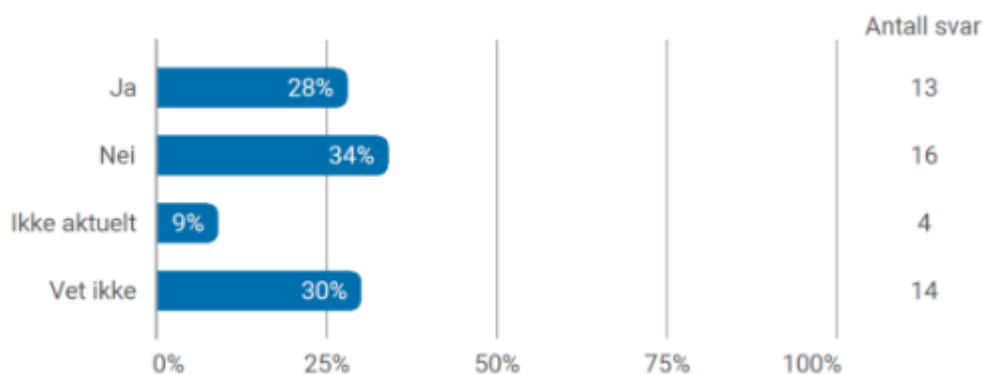
Det tildelte saksutvalget gjaldt totalt 101 saker (inkludert reservesaker), hvorav 86 saker ble ansett egnet for undersøkelsen. Av disse ble 47 saker (55 % av de egnede) vurdert å ha inndragningspotensiale. Hvorvidt det forelå inndragningspotensiale ble vurdert på bakgrunn av hvordan saken fremsto i initialfasen. Manglende inndragningspotensiale skyldtes i det vesentlige at aktuell gjenstand var tilbakelevert rett eier (15 saker) eller at det ikke var holdepunkter for utbytte/vinning i saken (19 saker).

3.2 Er inndragning tematisert i etterforskningsplanen

Vi har svart "nei" der vi har sett arbeidslogger, indiciaetterforskningsplan etc, men hvor inndragning ikke har vært tematisert, men det kan her være mulig at det foreligger ytterligere planmateriale som vi ikke har vært kjent med (spesielt i mindre saker har planmaterialet vært noe fragmentarisk.).

Vi har svart "ikke aktuelt" der vi vurderer at det ikke har vært grunn til å ha etterforskningsplan og "vet ikke" hvor saken tilsier at det burde ha vært en etterforskningsplan eller hvor det er indikasjoner på at plan foreligger, men hvor vi ikke har hatt tilgang til denne.

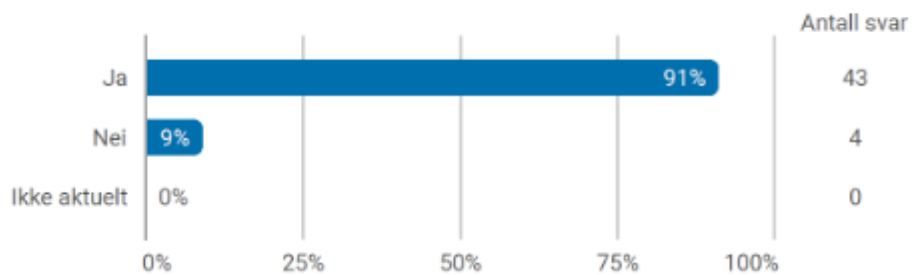
1. Er inndragning tematisert i indicia/e-plan/arbeidslogg?

3.3 Er det gjort noe for å identifisere/lokalisere utbyttet?

Vi har svart "ja" der det er besluttet eller foretatt ransaking uavhengig av om det er gjort funn, Videre har vi svart "ja" der det er stilt utbytte/inndragningsrelevante spørsmål i avhør.

2. Er det gjort noe for å identifisere/lokalisere utbyttet?

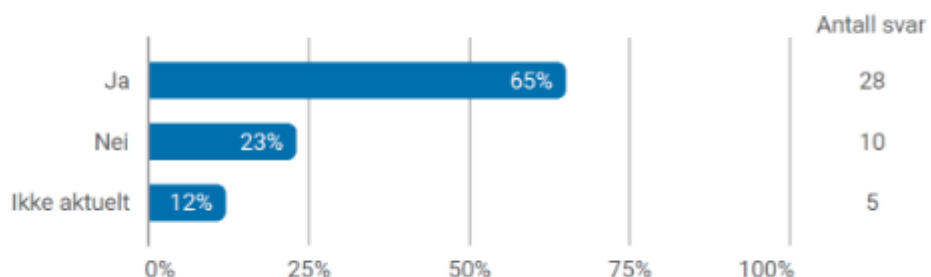
Det er gjort forsøk på å identifisere/lokalisere utbytte i 43 av 49 saker (91%). I 40 av disse sakene ble de aktuelle etterforskningskrittene utført i innledningsfasen, mens dette skjedde lengre ut i etterforskningen i de siste 3 sakene. I 27 av sakene ble det utført etterforskningskritt i både innledningsfasen og senere i etterforskningen.

Det er ofte innledningsfasen som er det sentrale stadiet med tanke på å identifisere/lokalisere utbyttet, jf. Økokrims veileder til effektiv inndragning punkt 5.2 Det er imidlertid viktig å følge opp de funn som gjøres i innledningsfasen utover i etterforskningen, Vårt inntrykk er at i flere saker så gjøres det lite eller ingenting for å identifisere/lokalisere utbyttet etter innledningsfasen. Dette er for så vidt ikke veldig annerledes enn situasjonen for øvrige deler av etterforskningen (opp mot skyld/straff), hvor det alt vesentligste av etterforskningskritt utføres i innledningsfasen, før etterforskningen deretter mister noe "trykk" /fremdrift etter at saken går over i neste fase.

Utbytte (eller deler av dette) ble tatt i beslag i 28 av sakene. Vi har svart "nei" der undersøkelsene ikke ledet frem til at utbyttet ble identifisert/lokalisert, og det ligger derfor ikke nødvendigvis noe kritikk i et negativ svar.

Vi har svart "ikke aktuelt" der de etterforskningskritt som ble foretatt ikke ga holdepunkter for at det forelå et utbytte, f.eks. der undersøkelser rundt mulig omsetning av narkotika ga negativt svar.

3. Ble utbyttet tatt i beslag?

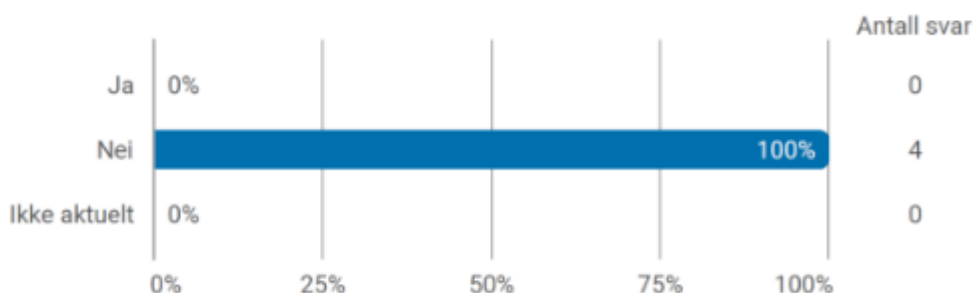

Det var et fåtall eksempler på at det ikke ble tatt beslag til tross for at det var grunnlag for dette, blant annet ble et kontantbeløp på kr 15.000 ikke beslaglagt under ransaking i en leilighet hvor det ble gjort narkotikabeslag.

3.4 Verdiinndragning

Slik spørsmålene er lagt opp er spørsmålene om verdiinndragning først aktuelt dersom det svares "Nei" på spørsmålet om det er gjort noe for å lokalisere/identifisere utbytte. Det er derfor kun 4 saker hvor spørsmålet om etterforskning med tanke på verdiinndragning var aktuelt, og i ingen av disse er det foretatt slik etterforskning.

4. Er det satt i gang etterforskningssteg med tanke på å sikre verdiinndragning?

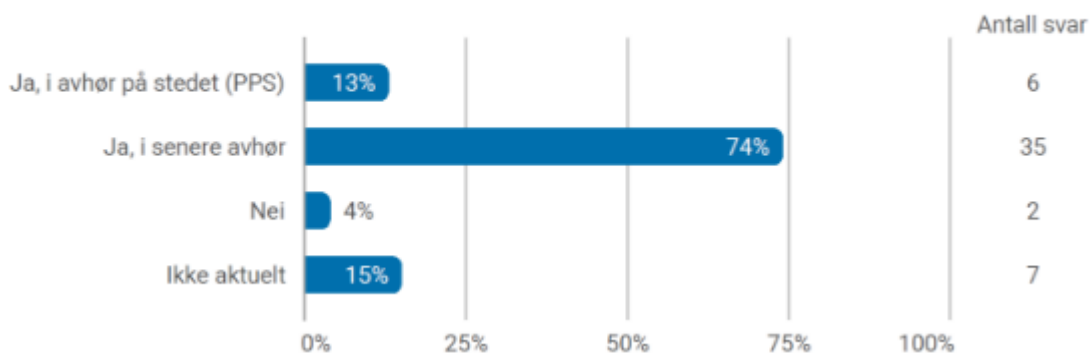

Ved enkelte av sakene var siktedes livssituasjon og økonomiske stilling slik at det ikke fremsto som et vesentlig poeng å få idømt verdiinndragningskrav.

3.5 Utbytte – Tema i avhør

Ved besvarelsen har vi sett hen til om det stilles spørsmål som er relevante for f.eks. utbyttets størrelse, lokasjon mv. uavhengig av om dette fremstår å ha vært formålet med spørsmålet. Dette idet spørsmål som er relevant med tanke på utbytte, også kan være relevante for andre sider av saken, f.eks. skyld eller straffutmålingen. F.eks. kan spørsmål om omsetning av narkotika være stilt med tanke på å klarlegge den straffbare handlingen og dennes omfang. Likeledes kan spørsmål opp mot siktedes økonomi ha betydning for straffutmåling så vel som utbytteinndragning eller utvidet inndragning. Tallene i dette punkt sier derfor ikke nødvendigvis mye om kvaliteten på inndragningsetterforskningen.

5. Er utbytte tema i avhør av mistenkt/siktet? (Flere svar mulig)

Av 47 saker med inndragningspotensiale har utbytte vært tema i mistenktavhør i 38 av sakene (enten i avhør på stedet eller senere, eller i begge faser), mens det er vurdert som ikke aktuelt i 7 av sakene. I kun 2 av sakene undersøkt har utbytte ikke vært tema i avhør.

For utvidet inndragning har vi vurdert at dette har vært tema ("ja") i 4 saker, mens ikke tema ("nei") i 15 saker. Vi har videre vurdert at for 28 saker så har det vært "ikke aktuelt" med spørsmål opp mot dette, f.eks. der siktede er rusmisbruker og det ikke har vært gjort funn av kontanter/verdisaker av betydning, eller der siktede er utenfor målgruppen for utvidet inndragning (f.eks. ved mer enkeltstående straffbare handlinger).

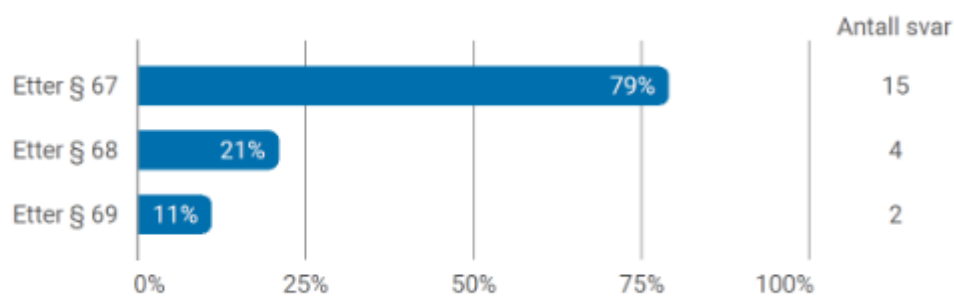
Vi ser i ettertid at vi nok burde satt antallet saker "ikke aktuelt" enda høyere, idet terskelen for utvidet inndragning er blitt meget høy etter Høyesteretts avgjørelse i HR-2020-2442-A. Etter nevnte avgjørelse må lovbrøyttere i narkotikasaker dømmes for befatning med narkotika med til en verdi av om lag 1,5 G eller mer for at utvidet inndragning skal være aktuelt. Med dagens omsetningspriser betyr dette at man for enkelte stoffer må opp i et relativt omfattende kvantum. Vi oppfordrer Riksadvokaten til å vurdere om det er behov for å ta initiativ til endringer i straffeloven § 68.

3.6 Påtalevedtak

Av 47 inndragningsrelevante saker er det 28 med positivt påtalevedtak hvor inndragning ble tatt med i 19 av sakene.

Grunnlaget for inndragningen i de 19 sakene fordelte seg slik:

9.1. Etter hvilken bestemmelse ble det foretatt inndragning? (Flere svar mulig)

Vi er av den oppfatning at det var flere saker enn 28 hvor det var grunnlag for positivt påtalevedtak. Etter vår vurdering fremsto flere av henleggelsene uriktig. Det ligger strengt tatt utenfor undersøkelsen å vurdere om vilkårene for straffeskyld var opplyst, men det har klarligvis betydning for inndragningsspørsmålet dersom primærhandlingen ikke finnes bevist.

Videre er det for narkotikasaker som endte med positiv påtaleavgjørelse flere eksempler på at det kunne vært tatt ut tiltale for omsetning i tillegg til oppbevaring, eller at saken med et fåtall

etterforskningsskritt antakelig ville ligge til rette for dette. Det er også eksempler på at slike saker har vært påtaleavgjort av statsadvokat uten at en har hatt tilstrekkelig oppmerksomhet mot dette. Det er i de undersøkte saker i liten eller ingen grad etterforsket opp mot bakmannsapparat, men dette er selvsagt et ressursproblem. Slike beslutninger på både etterforskningsstadiet og påtalestadiet har åpenbart hatt betydning for inndragningspotensialet i sakene.

Også i hvitvaskingssakene ser vi tendenser til at terskelen for positiv påtaleavgjørelse kan ligge noe høyt. Vi har gjennomgått henlagte saker hvor det i alle fall vurderes å være grunnlag for tiltale for uaktsom hvitvasking. Vi har blant annet sett en sak hvor mistenkte får et ransutbytte på over 200.000 kr overført til sin bankkonto, hvorpå han får beskjed om å ta ut kontanter i ulike minibanker, og overføre beløp videre til andre personer som skal foreta med kontantuttak, og levere disse tilbake til oppdragsgiver, uten at dette ledet til positiv påtaleavgjørelse.

For de 25 sakene (tiltalebeslutninger og tilståelsesdommer) hvor inndragningspåstand ble fremmet for retten ble det dom på inndragning i 16 saker. Noen av sakene det ikke ble dom for inndragning i skyldes selvsagt at en ikke fikk dom for den utbyttegenererende handlingen. Imidlertid tilsier tallene at det ikke alltid er kurant å få domstolene med på å idømme inndragning. Vi har også sett eksempler på at domstolene har redusert omfanget av den inndragningen som var påstått av påtalemyndigheten. Blant annet ble inndragningen i en sak avkortet fra 2 MNOK til 1 MNOK av hensyn til domfeltes rehabiliteringsutsikter. Det kan åpenbart stilles spørsmål om en i større grad skulle benyttet ressurser til å anke disse sakene.

Av de 8 sakene med positivt påtalevedtak hvor inndragning ikke ble tatt med har vi vurdert at det burde vært tatt med i 6 av disse.

Det ble ikke utstedt inndragningsforelegg ved noen av de 19 negative påtalevedtakene. Vi har vurdert at det burde vært utstedt inndragningsforelegg i 1 av disse sakene

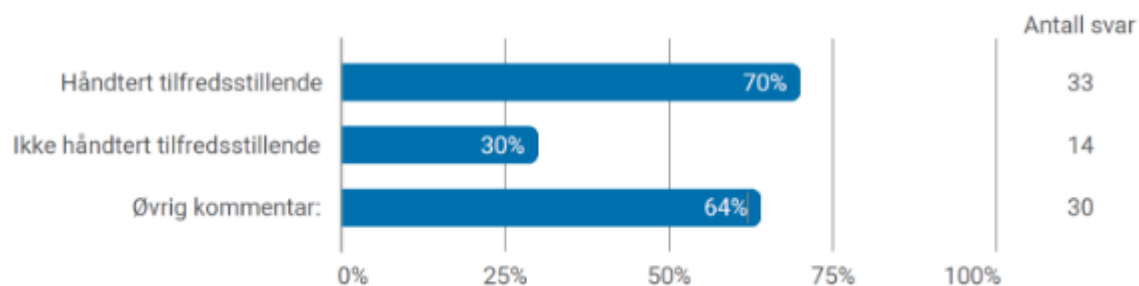
Det ble heller ikke utkvittert beslag til fordel for andre kreditorer i noen av sakene som er gjennomgått. I 3 av sakene vurderte vi slik utkvittering som aktuelt, men vi sakene inneholder ikke nok informasjon til at vi kan si noe meningsfylt om dette burde vært gjort.

3.7 Er inndragning adekvat behandlet

Av 47 inndragningsrelevante saker er det vår vurdering at inndragning er håndtert tilfredsstillende i 33 av disse (70 %), mens det ikke er håndtert tilfredsstillende i 14 saker (30 %) i utvalget. Vi har i totalvurderingen til en viss grad sett hen til om straffesaken synes uriktig henlagt, jf. over, der hvor dette har hatt direkte betydning for inndragningsadgangen.

Blant de 14 sakene som vurderes ikke tilfredsstillende finnes også flere saker hvor beslag er tilbakelevert siktede uten at det er gjort adekvate forsøk på inndragning, eventuelt via opprettelse av helerisak, der beslaget ikke kan knyttes til den straffbare handling saken opprinnelig gjaldt.

16. Etter statsadvokatens vurdering: Er spørsmålet om vinning adekvat håndtert fra politiet? (Flere svar mulig)

Tallgrunnet er lite og tallene i seg gir ikke grunnlag for bastante konklusjoner. Samtidig er funnene i tråd med de inntrykkene man sitter med på bakgrunn av enkeltsaksbehandlingen ved vårt embete. Det synes derfor som om det er behov for å styrke kompetansen på inndragning hos både påtale og etterforskere, samt gi dette området den nødvendige prioritet.

4 Tiltak/oppfølging

- Politidistriktet må sikre at etterforskning opp mot inndragning gis tilstrekkelig prioritet i henhold til Riksadvokatens mål- og prioriteringsrundskriv.
- Politidistriktet må kartlegge behovet for kompetansehevende tiltak hos påtale og etterforskere opp mot inndragning. Et aktuelt kompetansetiltak kan være at det legges til rette for at så mange som mulig gjennomfører nettbasert PHS studie i Inndragning og pengespor (7,5 stp). I den grad det avdekkes manglende kompetanse hos påtale, må en vurdere å etablere inndragningsspesialist hos påtale i tillegg til eksisterende inndragningsspesialist med etterforskerbakgrunn
- Politidistriktene må sikre at distriktets beslagsrutine er kjent for aktuelt tjenestepersonell og at denne faktisk etterleves (kravene til beslutninger / notoritet mv.)
- Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter må ved enkeltsaksbehandlingen sikre at det tas forbehold om inndragning i saker der det er aktuelt, samt gi tilbakemeldinger til politiet dersom det er mangler ved etterforskningen og/eller påtaleavgjørelsen.
- Inntil videre skal påtaleansvarlige kommentere hvorvidt inndragning av utbytte er aktuelt i alle straffesaker som sendes Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter
- Hordaland, Sogn og Fjordane statsadvokatembeter tar initiativ overfor Statsadvokatene i Møre og Romsdal og i Rogaland, med tanke på et felles opplegg for oppdatering av egen kunnskap og utarbeidelse av felles oppdateringspakke til bruk overfor påtaleenhetene i våre respektive politidistrikt som OÅO i 2024.

Bergen, 22. desember 2023

Eirik Stolt-Nielsen
førstestatsadvokat

Sigurd Åsnes Granli
kst.